

Bölüm 3

TÜRKİYE'DE 1923'TEN 2023'E SANAYİLEŞME SÜRECİ

İbrahim DOĞAN¹

1. Giriş

Tarih boyunca insanlar birçok yönden birbirlerine benzer şekilde yaşamışlardır. İlk önceleri yaşamlarını sürdürmeleri için gıda, hammadde giysi ve nihai ürünlere kadar üretimde her şey ya elle ya da bir miktar hayvansal güç yardımı ile yapılmıştır. İlk dönemlerdeki yaşam tarzındaki benzerlikler yerini zaman içerisinde farklı tarzlarda yaşam şekillerine ve ülkeler arasındaki gelişmişlik düzeylerinin farklılaşmasına yol açmıştır. Ürünlerin çoğu makineler ve mekanik güçle üretilmesi dolayısıyla daha fazla üretkenlik ve daha yüksek bir yaşam kalitesi ortaya çıkarmıştır. Bu gelişmeler, bugün Sanayi Devrimi sayesinde meydana gelmiştir.

On dokuzuncu yüzyılda, Avrupa'yı kısıtlayan eski duvarların çoğu feodal kalıntılar, yoksulluk, cehalet, ilkel teknolojiler ve örgütler, sınırlı sermaye ve finans, yıkıcı bölgesel ve ulusal rekabetler, diğerlerinin yanı sıra sanayileşme süreçleri ve modern ekonomik büyüme tüm kıtaya yayıldı. 'Eski rejimler' her yerde yavaş yavaş sona erdi: otokrasi ve merkantilizmin yerini demokrasi ve piyasa ekonomisi aldı. İnsanlık tarihinin süpürülmesinde, bilim ve teknoloji

¹ Prof. Dr., Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ibrahimabdogan@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-8124-0238

dönüşüm sürecinde önemli bir gelişme göstermedikleri belirtilmiştir. Rekabet gücü açısından batılı ülkelerin dijital dönüşüm yarısında geri kalmaması için, nitelikli iş gücünün oluşturulması, veri güvenliği, gerekli bağlantı standartlarının tanımlanması, teknolojik alt yapının kurulması ve sanayide dijital dönüşüm ekosisteminin oluşturulması için çok önemlidir (TÜSİAD, 2017).

Sonuç

Türkiye ekonomisi, maddi ve beşerî unsurları ile birlikte üretim faktörlerinin tüm bileşenleriyle Cumhuriyet tarihi boyunca dünya ekonomisine entegre olma çabası içindedir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için sanayileşme politikaları vazgeçilmez bir unsurdur. Sanayileşme sürecinde gelişen iktisadi süreçleri dikkate almış hedefleri doğrultusunda sanayileşme politikalarını uygulamaya koymuştur.

Yeraltı zenginlikleri ve genç nüfus varlığımız sanayileşme sürecinde önemli avantajlar sağlamaktadır. Bu bakımdan çeşitlilik arz eden rezervler en verimli şekilde yeni teknolojilerle birlikte değerlendirilmelidir. Eğitimle birlikte ileri teknolojinin sunduğu olanaklarla birlikte genç beyinlerin sanayi alanında geleceğe yönelik değerlendirilmesi bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. İhracata dayalı üretim politikalarıyla birlikte katma değeri yüksek ürünlerde yoğunlaşmalıdır. Ayrıca yerli ve yabancı yatırımcıların teşviki amacıyla altyapı sorunlarının çözüldüğü organize olmuş bölgelerin oluşturulması oldukça önem arz etmektedir. Sanayileşme sürecine destek olarak ülkemizin dış ticaret hacminin özellikle de ihracatın ithalatı karşılama oranı arttırılmalı, üretim ve gelir düzeyindeki istikrarlı artışın sağlanması için dış ödemeler açığının en azından sürdürülebilir seviyelerde tutulması gerekmektedir. Son yıllarda dünyada sanayide dijital dönüşüm sürecinde Türkiye'nin bu sistemin gerektirdiği dijital dönüşüm yetkinliğine hazırlanması da gelecek yüzyılda Türkiye'nin gelişmiş ülkelerle arasındaki açığı kapatmasında önemli olacaktır.

Kaynakça

- Acet, H., & Koç, Ş. (2020). Dördüncü Sanayi Devrimi'nin (Endüstri 4.0) Dünyaya ve Türkiye'ye Ekonomik Yansımaları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(58), 2243-2256.
- Aksakal, N. Y., & Ülgen, B. (2021). Yapay Zekâ ve Geleceğin Meslekleri. *TRT Akademi*, 6(13), 834-853.
- Alexander, R. J. (1967). The Import-Substitution Strategy of Economic Development. *Journal of Economic Issues*, 1(4), 297-308.

- Arslan, G. E. Küresel Kapitalizmin Sanayileşme Stratejisi “İhracata Yönelik Sanayileşme Stratejisi” İflas mı Etti?. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 151-171.
- Atakişi, A., & Cebeci, A. (2022). Kalkınma Planlarının Kıyaslamalı Analizi: Türkiye Örneği. *Ekonomi ve Finansal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 157-172.
- Baer, W. (1972). Import Substitution and Industrialization in Latin America: Experiences and Interpretations. *Latin American Research Review*, 7(1), 95-122.
- Bruton, H. J. (1970). The import-substitution strategy of economic development: A survey. *The Pakistan Development Review*, 10(2), 123-146.
- Bruton, H. J. (1998). A Reconsideration of Import Substitution. *Journal of economic literature*, 36(2), 903-936.
- Celasun, M. (1994). Development Policy and Industrialization in Turkey. *International Journal on World Peace*, 41-57.
- Çelik, O., & Çetiner, S. (2019). Türkiye Ekonomisinde Kalkınma Planları ve Kalkınma Planlarındaki Söylem Değişiklikleri. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri*
- Evsile, M. (2018). Cumhuriyet Döneminde Sanayileşme Faaliyetleri (1923-1950). *History Studies*, 10(8), 109-119.
- Gerschenkron, A. (2015). Economic Backwardness in Historical Perspective (1962). *Cambridge MA*.
- Gülseren, A., & Sağbaş, A. (2019). Endüstri 4.0 Perspektifinde Sanayide Dijital Dönüşüm ve Dijital Olgunluk Seviyesinin Değerlendirilmesi. *European Journal of Engineering and Applied Sciences*, 2(2), 1-5.
- Hayat, A., Shahare, V., Sharma, A. K., & Arora, N. (2023). Introduction to Industry 4.0. In *Blockchain and Its Applications in Industry 4.0* (pp. 29-59). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Kazgan, G. (2006). Tanzimattan 21. yüzyıla Türkiye Ekonomisi [Turkey's Economy from Tanzimat Reform Era to 21st century]. *İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları*.
- Kılıç, S., & Alkan, R. M. (2018). Dördüncü Sanayi Devrimi Endüstri 4.0: Dünya ve Türkiye Değerlendirmeleri. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 29-49.
- Kiely, R. (1998). *Industrialization and Development: A Comparative Analysis*. British Library Cataloguing-in-Publication Data. ISBN 0-203-98223-1.
- Kurt, A. S. (2020). Dijital Dönüşümün Ekonomiye Etkileri: Türkiye Ekonomisi'ne Yansımaları. *International Journal of Society Researches*, 16(30), 3083-3109.
- Marin, D. (1992). Is the Export-Led Growth Hypothesis Valid for Industrialized Countries?. *The Review of Economics and Statistics*, 678-688.
- Öcal, F. M. (2014). Türkiye'nin Sanayileşme Sürecine Genel Bakış: 2000-2013. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (8), 14-25.
- Palley, T. I. (2012). The Rise and Fall of Export-Led Growth. *Investigación económica*, 71(280), 141-161.
- Pons, F. M. (1990). Import-Substitution Industrialization Policies in the Dominican Republic, 1925-61. *Hispanic American Historical Review*, 70(4), 539-577.
- Sylla, R., & Toniolo, G. (1991). *Patterns of European Industrialization*, Routledge, ISBN 0-203-41847-6. London.
- Stubbs, R. (1999). War and Economic Development: Export-Oriented Industrialization in East and Southeast Asia. *Comparative Politics*, 337-355.

- TCBDPTM. “Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı”. Erişim Tarihi: 01/10/2023. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari>.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. “Kalkınma Planları”. Erişim tarihi: 04/10/2023. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari>.
- TBMM. “Endüstri4.0”. Erişim tarihi: 20.11.2023. <https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/Yayinlar/Dosya/4bc0f960-acbf-4abc-a366-2271f6cca948.pdf>.
- TÜSİAD (2017). Türkiye'nin Sanayide Dijital Dönüşüm Yetkinliği, TÜSİAD-T/2017, 12-589.
- URL-1: Kalkınma Planları, <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari> Erişim tarihi: 04/10/2023.
- URL-2:<https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/Yayinlar/Dosya/4bc0f960-acbf-4abc-a366-2271f6cca948.pdf>, (Erişim tarihi: 20.11.2023).
- Vigezzi, M. (2019). *World Industrialization: Shared Inventions, Competitive Innovations, and Social Dynamics*. John Wiley & Sons.
- Yıldız, E. (2020). A Reassessment of Turkey's Import Substitution Strategy: Bureaucracy, Politics, and The International Organizations. *İstanbul University Journal of Sociology*, 40(2), 599-623.
- Yücel, T. F. (2015). *Cumhuriyet Türkiye'sinin Sanayileşme Öyküsü*. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV).
- World Bank: <https://data.worldbank.org/indicator>